

3 minuter av vitt brus på en vit bakgrund

Vitt brus är en demokratisk ljudbild i den meningen att alla frekvenser finns representerade och i lika stor omfattning.

Vitt brus kan definieras med utgångspunkt från begrepps-paret figur – bakgrund, som har sitt ursprung i gestalt-psykologin. Begreppen handlar om att beskriva överlagringar av ljud, där vissa ljud täcker andra ljud, så kallad maskeringseffekt. Figuren är det ljud som fångar vår uppmärksamhet, medan resterande ljud finns i bakgrunden. Det gäller dock inte vitt brus, antingen är alla ljud i förgrunden eller i bakgrunden, det handlar om vilket lyssnarperspektiv man anlägger.

Metabolisk effekt, definierat vid Cresson-institutet i Grenoble, är ett annat begrepp som beskriver ljudbilder som har likheter med vitt brus. Metabolisk effekt kan beskrivas enligt följande: « en ljudbild som uppfattas som en helhet, i vilken de enskilda ljuden inte kan urskiljas över tid ». Begreppet handlar med andra ord om en ljudbild som är stabil över tiden, men där de enskilda ljuden är efemära; på samma gång som vi lyckas fånga ett ljud försvinner det in i bakgrunden.

Det finns fysiska miljöer som är gynnsamma för metabolisk effekt. På Vasagatan, utanför Stockholms Centralstation, i rusningstrafik, uppträder effekten. Även i tunnelbanestationen T-centralen, uppgång Sergels Torg, kan man lyssna på effekten.

Tonsättarna Iannis Xenakis och David Tudor gestaltade metabolisk effekt i *Concret Ph* (1958), respektive i *Rain Forest* (1968, version I).

Åter till vitt brus. Styrkan med ljudbilden är att den fungerar som gränssnitt – som medium – för parallella upplevelsevärldar. Om man lyssnar intensivt, genom att försöka fånga enskilda ljud, kan man höra i princip vad som helst, just därför att alla frekvenser finns med. Hela palletten finns inom räckhåll. De ljudrum du hör finns där; figurer, objekt, ljudskuggor, möjligtvis ibland som illusioner.

Björn Hellström
www.acousticdesign.se